

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.113+343.85

Ю. Д. Батан

ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ ПРЕВЕНЦІЇ ЯК ПРИЗНАЧЕННЯ ПРАВА

У статті окреслено поняттєво-категорійний апарат превентивного призначення права та досліджено превентивну термінологію з погляду загальнотеоретичного підходу. Доведено, що попередження не слід вважати синонімом превенції (запобігання), яка складається з профілактики та припинення.

Ключові слова: *теорія права; юридична термінологія; кримінологія; поняттєво-категорійний апарат; превентивна мета (ціль, призначення); превенція, запобігання; відвернення, недопущення, уникнення; попередження; профілактика правопорушень.*

*Quand une science est à bout d'arguments, elle élargit son vocabulaire.
Jacques Deval [32, p. IV]*

*Коли наука вичерпується, вона розширює свій словниковий запас.
Жак Деваль*

Постановка проблеми. У загальній теорії права (загальнотеоретичному праводержавознавстві, загальнотеоретичній юриспруденції), як і в кримінології, досі немає усталеного погляду щодо співвідношення превентивної термінології, хоча чимала кількість спроб вказує на актуальність цієї проблематики. Єдність термінології вже має превентивний характер, оскільки однакове вживання термінопонять як під час правотворчості, так і в процесі правозастосування запобігає різночитанню, колізіям, неоднозначності, правовим спорам і юридичним конфліктам. Точність вживання термінопонять має особливе значення.

Фахівці з юридичної термінології М. Альбертс (M. Alberts), Н. Моллема (N. Mollema) наголошують: «Постійно зростає необхідність однозначного спілкування в теоретико-прикладних сферах людської діяльності, таких як юридична професія. ... Потрібно точно визначити терміни, які дозволяють користувачам зрозуміти та прийнятно використовувати їх. Юридична мова є однією з найбільш складних мов для спеціальних цілей, оскільки лише юридичні експерти, які знаються на спеціальній лексиці, можуть успішно комунікувати» [31, с. 29].

Вітчизняний дослідник мови права С. П. Кравченко зазначає: «Чим більш досконале законодавство, чим більш оптимально воно регулює суспільні відносини, тим більш вдосконалена правнича термінологія. Терміни додають правному тексту компактність, чітку спрямованість, досконалість і, одночасно, позбавляють від занадто широких визначень. Ступінь розробленості правничої термінології свідчить про рівень правової культури суспільства. Адже чим більше розвинена правна система, правна наука, законодавча техніка, тим більше чіткою і відшліфованою стає

правнича термінологія» [15, с. 13]. Натомість, прослідковується й інша закономірність: що більшим стає масив юридичних норм, то ймовірнішими є ризики термінологічної плутанини. Одним із таких прикладів є превентивна термінологія.

Практика сучасного українського законодавства зберігає тенденцію [28, с. 39; 25, с. 15–17] надання переваги терміна «запобігання» над іншими превентивними термінопоняттями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій (передусім кримінологічній) літературі наявно чимало поглядів, інколи й протилежних один одному, щодо вживання та співвідношення превентивних термінопонять («превенція», «запобігання», «попередження», «профілактика» й іноді «припинення», «відвернення», «уникнення», «недопущення»). Переважно наукові дослідження тематики превентивної термінології базуються на кримінологічному підході. Більшість авторів, серед яких Г. Аванесов, В. Голіна, І. Даньшин, О. Джуца, А. Закалюк, А. Зелінський, А. Лекар, Ю. Нікітін, С. Ольховська, С. Погребняк, В. Пчолкін, С. Сафронов розмежовують форми (типи) превенції злочинності відповідно до стадій вчинення злочину. Крім того, їх дослідження не враховують можливість неприпустимої в умовах чималої кількості превентивних термінів тавтології через декілька значень слова «попередження». Майже всі автори (крім А. Закалюка) не враховують зросійщене (русифіковане) значення терміна «попередження».

Формування цілей. Метою статті є окреслення поняттєво-категорійного апарату превентивного призначення права та дослідження превентивної термінології з погляду загальнотеоретичного підходу.

Виклад основного матеріалу. Звідки ж виникають труднощі, пов'язані зі вживанням і співвідношенням превентивних термінопонять? Передусім такі **труднощі спричинені тим, що ці поняття мають походження з різних мов** («превенція» – з латини, «запобігання» – зі староукраїнської, «попередження» з цим значенням – з російської, «профілактика» – з грецької).

Варто відзначити безсумнівну відмінність між питомо українським словом «запобігання» та запозиченими словами, яка полягає навіть не в їх різному значенні (про що йтиметься далі), а у **вживанні**.

По-перше, «запобігання» потребує додатка (завичай іменника) **в орудному відмінку**, чим часто нехтують, а запозичені слова – у родовому. Хоча видається недолугим звертати на це увагу, однак є парадоксальним, коли в розвідках окремих науковців, при дослідженні поняттєво-категорійного апарату, зверненні до словників і філологічних досліджень наявні мовні помилки – скажімо, «запобігання злочинів» [26; 30, с. 1129] замість «запобігання злочинам».

По-друге, тоді як слово «запобіжник» існує, спільнокореневі іменники утворити поки що не видається за можливе (а слово «попередник» узагалі вказує на інше значення). Схоже відбувається з **творенням дієслів, прикметників і дієприслівників** (хоча слова «превентивний» і «профілактичний» вже поповнили тезаурус української мови, проте

замінити дієслово «запобіг(а)ти» та дієприкметник «запобігаючи(-гши)» запозиченими словами уявляється надскладно). Через це, незважаючи на дискусію про співвідношення вказаних превентивних понять, слова «запобігання», «запобігати», «запобіжник», «запобіжний», «запобігаючи» усім авторам **доведеться вживати** ще протягом тривалого часу.

Можна виокремити такі підходи до співвідношення превентивної термінології:

1. **«Превенція», «запобігання», «попередження» та «профілактика» є абсолютно тотожними термінопоняттями.** Так вони розуміються в загальних (неюрідичних) тлумачних і перекладних словниках [21, том 1, с. 718; том 2, с. 796; том 3, с. 62]. Переважно ототожнює їх й українське законодавство. Також їх не розмежовує більшість науковців, які досліджують «превентивну (превенційну) функцію (діяльність)» не в рамках кримінологічної науки, а в загальнотеоретичній або некримінальній галузевій юриспруденції (російські дослідники: загальної теорії права А. Данченко [7], трудового права О. Арапчор [2], цивіліст І. Москаленко [19], фінансист М. Кобзар-Фролова [13]; українські науковці: теоретик В. Личко [18, с. 195], дослідниця екологічного права Х. Чолко [29], цивіліст О. Сорвачов [27], а також адміністративіст Ю. Педько [23], який серед функцій адміністративної відповідальності називає «превенційну»). Окремі кримінологи також не розрізняють указаних понять.

Спостережено ототожнення попередження та запобігання навіть у посібнику, спеціально присвяченому юридичній термінології. У ньому запропоновано питання для програми курсу «Правнича лінгвістика», два з яких слід навести: «Техніко-юридичні та естетичні дефекти нормативно-правових актів та способи їх попередження і усунення» [3, с. 211–212]; «Колізії у праві та способи запобігання їм» [3, с. 217].

2. **Родовим поняттям є «попередження», яке складається з профілактики, запобігання та припинення.** Автором такого підходу вважається радянський кримінолог А. Лекар (А. Лекарь) [17, с. 3]. Більшість радянських (Г. Аванесов [1, с. 331–341], А. Зелінський [10, с. 140–141], В. Устінов) і вітчизняних (В. Голіна [6, с. 119], І. Даньшин [16], С. Ольховська [22, с. 111] та багато інших) кримінологів, які розмежовують ці поняття, приймають їх саме так.

3. **Родовим є поняття «профілактика»,** а різновидами ранньої профілактики є попередження, запобігання та припинення (С. Погребняк [24, с. 6]). Конституціоналіст А. Єзеров також сприймає профілактику конфліктності «як більш загальне по відношенню до запобігання ... явище» [8, с. 161]. Закон Російської Федерації «Про засади системи профілактики правопорушень у Російській Федерації», який набрав чинності 22 вересня 2016 року, також вважає «предупреждение» правопорушень напрямом профілактики правопорушень.

4. **Родовим є поняття «запобігання».** Цей підхід має принаймні чотири розуміння щодо складових запобігання. Я. Кондратєв [14, с. 17–18] розглядає профілактику, попередження, припинення та розкриття як стадії, що становлять зміст запобігання злочинам; В. Пчолкін [25], О. Кириченко [12, с. 91] не включають розкриття як окремий елемент запобігання; Ю. Нікітін

[20, с. 97], Ю. Іванов й О. Джужа [11] поділяють запобігання на профілактику та припинення, а А. Закалюк між цими елементами запобігання ставить відвернення, аргументовуючи недоцільність вживання терміна «попередження» тим, що російське «предупреждать» доцільніше перекладати українською як попереджувати про що-небудь [9, с. 319–330].

Окремо варто зазначити, що в підходах 2–4 термінопоняття **«превенція» або ігнорується, або вживається як синонім родового поняття.**

5. **Родовою категорією є протидія (боротьба) злочинності, а всі превентивні категорії – її складовими.** Як приклад, можна навести думку С. Сафронова, який виокремлює одразу п'ять стадій передування (випередження) злочинам, вважаючи їх формами боротьби зі злочинністю: профілактика, превенція, попередження, запобігання та припинення (саме в такому порядку етапів) [26]. Профілактика спрямована на причини й умови до наявності умислу; превенція – на свідомість людини, від якої можна очікувати вчинення злочину, а наступні форми залежать від стадії злочинної поведінки (виявлення умислу, незавершене і завершене готування до злочину, незакінчений і закінчений замах на злочин).

Однак така класифікація не враховує ненавмисні (необережні) злочини, а аргументація стосовно такого розрізнення багато в чому видається штучною й іноді непослідовною. Наприклад, профілактика, попередження, запобігання, припинення спочатку названі категоріями понять «випередження злочину», а потім при доведенні різниці вказано, що «попередження злочину» дослівно означає «перед злочинном», і в образній уяві це можливо представити таким чином, коли правоохоронці випереджають дієві злочинні прояви особи, йдуть попереду злочинних діянь» [26]. Тобто спочатку випередження характеризується як спільна для превентивних термінопонять категорія, а потім через неї пояснюється одна зі складових – попередження.

Дослідивши підходи до співвідношення превентивної термінології, необхідно зауважити, що термінопоняття «попередження» має не лише загальнономовне глумачення («сповіщення про щось»), а й спеціальне (у правничій термінології його основним значенням є «вид стягнення за певне правопорушення»): за вчинення виборчих правопорушень виборча комісія може оголошувати попередження кандидатам у депутати; за вчинення адміністративних деліктів виноситься попередження як захід адміністративного стягнення. У такому контексті є можливими фрази на кшталт «попередження можна вважати ефективним (або неефективним) заходом (видом) попередження», де в першому випадку йдеться про стягнення, а в другому – про превенцію. Для запобігання такої **тавтології**, а також враховуючи принцип «одне поняття – одне значення» (принаймні за можливості заміни синонімом), **необхідно відмовитися від вживання слів «попередження», «попереджувальний», «попередити» на позначення поняття, синонімічного до «запобігання».**

Також варто погодитися з тезою С. П. Кравченка про те, що «формування правничої термінології, як загальної, так і галузевої, в Україні

більше сімдесяти років координувалося правилами російської мови» [15, с. 15]. Саме цим передусім і пояснюється властиве російськомовній термінології домінування слова «попередження» не лише в значенні «сповіщення», а й у значенні «запобігання».

Стадійність є, безумовно, важливою у розмежуванні стадій превенції злочинності, з огляду на що переважно виділяють від трьох до п'яти стадій. Проте стосовно правопорушуваності (делінквентності) та соціальної конфліктності загалом така стадійність є менш значущою. Загальнотеоретичний підхід до превентивної термінології полягає в тому, що превенція (запобігання) є родовим поняттям, яке включає профілактику та припинення [4, с. 632].

Слід враховувати, що **сутність профілактики** полягає у подоланні умов та причин об'єкта профілактики (у кримінології – злочинності; у загальнотеоретичній юриспруденції – правопорушуваності (делінквентності), соціальних конфліктів). **Припинення передбачає** недопущення продовження конфлікту (правопорушення) й/або принаймні мінімізацію шкідливих або небезпечних наслідків. Припинення є складовою превенції не лише через недопущення більш негативних наслідків у конкретній правовій ситуації, а й з метою превенції таких порушень або інших конфліктів у майбутньому.

Припинення є складовою превентивної діяльності, виходячи з такого.

По-перше, у разі виявлення факту незакінченого правопорушення необхідним є запобігання продовженню деліктної діяльності його суб'єктами.

По-друге, це може сприяти виявленню правопорушників і подальшому ефективному розслідуванню, що сприяє можливості:

а) компенсації збитків – з метою: 1) запобігання можливості правопорушника скористатися з результатів правопорушного діяння; 2) запобігання порушенню сталості суспільних відносин, що була наявною перед порушенням;

б) покарання – з метою запобігання подальшій злочинній діяльності як конкретною людиною, так і суспільством загалом, оскільки невідворотність покарання є чи не найдієвішим превентивним способом.

У науковій літературі наявний погляд, відповідно до якого потрібно розрізняти профілактику (виявлення й усунення причин та умов злочинів), попередження (встановлення осіб, які намагаються скоїти злочин, та прийняття до них певних заходів з метою недопущення реалізації їх замислів) і припинення злочинів (виявлення осіб, які готуються до вчинення злочинів, та прийняття до них заходів з метою недопущення переростання підготовки у замах та закінченого злочину) [25, с. 15–17].

Водночас, зі вказаним розмежуванням важко погодитися, виходячи з такого. Встановлення осіб, які намагаються скоїти злочин, та вжиття до них певних заходів з метою недопущення реалізації їх замислів (назване вище попередженням), так само як і виявлення осіб, які готуються до вчинення злочинів, та вжиття до них заходів з метою недопущення переростання підготовки у замах та закінченого злочину (назване вище припиненням) є

виявленням й усуненням причин й умов злочинів (назване вище профілактикою).

Керуючись таким підходом, радше **нормотворчою профілактикою** є виявлення й усунення таких детермінант (причин й умов) при конструюванні правових норм. Нормотворчу профілактику можна назвати нормотворчою стадією механізму превентивного призначення права [5]. А діяльність, здійснювана правоохоронними органами, є **оперативно-розшуковою профілактикою**.

Враховуючи суттєвість для сучасної української правничої науки російсько- й англійської термінології, варто дібрати **російські й англійські відповідники** до вказаної структури превенції. Відповідником до термінопоняття «запобігання (превенція)» можна вважати російське «предупреждение (предотвращение, превенция)» й англійський термін “prevention”; профілактикою є однойменне російське «профилактика» й англійське “precaution”; припинення відповідає російському «пресечение» й англійському “preclusion”.

Висновки. У результаті аналізу поняттєво-категорійного апарату превентивного призначення права було сформульовано такі висновки та рекомендації:

1. У науковій (переважно кримінологічній) літературі існує величезна кількість поглядів, навіть протилежних один одному, стосовно вживання та співвідношення превентивних термінопонять: усі вони є абсолютно тотожними термінопоняттями; родовим поняттям є «попередження»; родовим є поняття «профілактика»; родовим є поняття «запобігання»; родовою категорією є протидія (боротьба) злочинності, а всі превентивні категорії – її складовими.

2. Треба відмовитися від вживання слів «попередження», «попереджувальний», «попередити» на позначення поняття, синонімічного до «запобігання».

3. Загальнотеоретичний підхід до превентивної термінології може полягати в тому, що превенція (запобігання) є родовим поняттям, яке включає профілактику та припинення. Сутність профілактики полягає в подоланні умов та причин об'єкта профілактики. Припинення передбачає недопущення продовження конфлікту (правопорушення) й/або принаймні мінімізацію шкідливих або небезпечних наслідків.

4. Профілактику можна поділяти на нормотворчу (виявлення й усунення детермінант (причин й умов) при конструюванні правових норм) й оперативно-розшукову (діяльність з виявлення й усунення детермінант, здійснювану правоохоронними органами).

Насамкінець варто наголосити, що ця стаття навряд чи претендує на однозначність і не може бути позбавлена окремих суперечливих, неточних думок, однак закликає до дискусії з приводу уточнення вказаних у ній позицій і може слугувати фундаментом для подальшого вдосконалення превентивної термінології як кримінології, так і загальної теорії права (праводержавознавства, загальнотеоретичної юриспруденції).

Використані джерела:

1. Аванесов Г. А. Криминология. Москва: Акад. МВД СССР, 1984. 500 с.
2. Арапчор О. М. Превентивная функция российского трудового права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Екатеринбург, 2013. 28 с.
3. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : навч. посіб. 2-ге вид., змін, і доп. Київ : СтилоС, 2004. 277 с.
4. Батан Ю. Д. Вплив превентивного механізму права на неправомірну поведінку // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О. В. Козаченка, Є. Л. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 625-642. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/8203>
5. Батан Ю. Д. Нормотворча стадія превентивного механізму права: людський вимір // Юридичний вісник. 2016. № 3. С. 95-102. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v3_2016/15.pdf
6. Голина В. В. Понятие, структура, объект, методы и ресурсное обеспечение специально-криминологического предупреждения преступности // Право України. 2012. № 9-10. С. 118-134.
7. Данченко А. А. Превентивная функция российского права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Нижний Новгород, 2002. 164 с.
8. Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні : монографія. Одеса : Юридична література, 2008. 240 с.
9. Закалюк А. П. Теоретичні засади та історія української криминологічної науки : [курс сучасної української криминології: теорія і практика]. Київ : Ін Юре, 2007. 424 с.
10. Зелинский А. Ф. Криминология : [науч. пособие]. Харьков : Рубикон, 2000. 240 с.
11. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Криминологія: навч. посіб. Київ : Видавець Паливода А. В., 2008. 292 с.
12. Кириченко О. В. Класифікація заходів оперативно-розшукової профілактики // Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності : матеріали наук.-практ. конф. / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2010. С. 91-93.
13. Кобзарь-Фролова М. Н. Отдельные вопросы превенции нарушения законодательства о налогах и сборах // Финансовое право. 2010. № 3. С. 35-39.
14. Кондратьев Я. Ю. Теоретичні, правові та оперативно-тактичні засади запобігання злочинам оперативними підрозділами кримінальної міліції : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. 444 с.
15. Кравченко С. П. Мова як фактор правоутворення та законотворення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2000. 20 с.
16. Криминологія: Особлива частина : навч. посіб. / І. М. Даньшин, В. В. Голина, О. Г. Кальман ; за ред. І. М. Даньшина ; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків: Право, 1999. 232 с.
17. Лекарь А. Г. Профілактика преступлений. М. : «Юрид. лит», 1972. 104 с.
18. Личко В. С. Зміст правової допомоги // Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2012. С. 188-200.
19. Москаленко И. В. Превентивный правоохранительный механизм реализации гражданского (частного) права (цивилистический анализ нотариальной деятельности) : дисс. ... докт. юрид. наук : 12.00.03. Москва, 2006. 387 с.

20. Нікітін Ю. Кримінологічно-концептуальна модель запобігання злочинності в сучасному українському суспільстві // Юридична Україна. 2008. № 9. С. 95–99.

21. Новий тлумачний словник української мови : У трьох томах / Уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. 2-е вид., випр. К. : Аконті, 2004. Т.1 : А-К. 928 с.; Т.2 : К-П. 928с.; Т.3 : П-Я. 864 с.

22. Ольховська С. М. Профілактика злочинів у сфері економічної злочинності // Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності : матеріали наук.-практ. конф. / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2010. С. 111–112.

23. Педько Ю. С. Становлення та правове регулювання адміністративної юстиції в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2004. 230 с.

24. Погребняк С. В. Профілактична діяльність при розкритті та розслідуванні злочинів : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2010. 20 с.

25. Пчолкін В. Д. Поняття та роль оперативно-розшукової профілактики у запобіганні злочинам // Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності : матеріали наук.-практ. конф. / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2010. С. 15–17.

26. Сафронов С. О. Поняття превенції злочинів та її співвідношення з однорідними поняттями. URL: <http://library.ua/m/articles/view/Поняття-превенції-злочинів>

27. Сорвачов О. В. Охорона прав на промислові зразки в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2015. 18 с.

28. Черняк А. М. Зміст діяльності оперативних підрозділів з протидії злочинам у сфері міжнародного студентського обміну // Журнал східноєвропейського права. 2017. № 44. С. 36–42.

29. Чопко Х. І. Функції екологічного права України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Львів, 2012. 213 с.

30. Шендрик В. В., Крепаков І. О. Аналіз співвідношення понять «профілактика», «попередження», «припинення» та «запобігання злочинів» // Форум права. 2011. № 1. С. 1129–1139.

31. Alberts M., Mollema N. Developing Legal Terminology in African Languages as Aid to the Court Interpreter: A South African Perspective // Lexikos. 2013. Vol. 23. P. 29–58.

32. Bastien J.-G. Impact de la protéine ADAP1 sur la survie des cardiomyocytes. Sherbrooke, Québec, Canada. 2015. 79 p. URL: <http://hdl.handle.net/11143/7968>.

Стаття надійшла до редколегії 15.10.2017

Батан Ю.Д. Понятийно-категориальный аппарат превенции как назначения права

Целью статьи является определение понятийно-категориального аппарата превентивного назначения права и исследование превентивной терминологии с точки зрения общетеоретического подхода. Автор доказывает, что предупреждение не следует считать синонимом превенции (предотвращения), которая состоит из профилактики и пресечения.

Ключевые слова: *теория права; юридическая терминология; криминология; понятийно-категориальный аппарат; превентивная цель (назначение); превенция, предотвращение; недопущение и избежание; предупреждение; профилактика правонарушений.*

Batan Yu. Conceptual and Categorical System of Prevention as the Purpose of Law

This research is devoted to set of terms and categories of prevention as the purpose of law.

There is no one perception on the correlation of preventive terminology both in legal philosophy (legal theory) and in criminology, when the numerous amount of the attempts to solve this problem shows its actual issues. The unity of legal terminology has a preventive character, because the same usage of terms and definitions as during law-making and law enforcement stages prevents discrepancy, collisions, ambiguity, legal disputes and legal conflicts. The accuracy of terms and definitions use has a special meaning.

As the number of legal norms becomes bigger, there is a higher probability of term risks. One of such examples is the criminological terminology.

There is a big amount of different points of view in the legal doctrine, which are contrary, concerning the use and correlation of preventive terms and definitions. Primarily, legal researches on preventive terminology are based on a criminological approach.

The purpose of this article is to define a set of terms and categories of a law preventive mechanism and to study preventive terminology on the basis of general theoretical approach.

Keywords: theory of law (legal philosophy, legal theory); legal terminology; criminology; set of terms and categories; preventive purpose (goal); prevention, preclusion of offenses; avoidance, precaution and warning.

УДК 342.572

В. Ф. Нестерович

**КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ГРОМАДСЬКИХ ОБГОВОРЕНЬ У ДЕЯКИХ
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ**

У статті розкрито конституційно-правове регулювання громадських обговорень у деяких зарубіжних країнах. Проаналізовано досвід США, ФРН, Великої Британії, Польщі, Російської Федерації, а також рівень владних установ Європейського Союзу. Указано, що із зарубіжного конституційно-правового досвіду було б цілком корисним запровадити практику «збирання» різних думок громадськості щодо законопроекту через проведення громадського обговорення у формі публікації «Зеленої» та «Білої» книг. Оприлюднення такого роду книг безумовно сприятиме посиленню ролі громадськості при розробці нормативно-правових актів та дозволить «задокументувати» проведення громадського обговорення того чи іншого проекту нормативно-правового акта.

Ключові слова: конституційно-правове регулювання, громадське обговорення, законопроекти, «Зелена» книга, «Біла» книга, зарубіжні країни.

Постановка проблеми. У сучасному конституційно-правовому досвіді демократичних країн проведення громадських обговорень щодо проектів нормативно-правових актів набуло неабиякого поширення, що, безумовно, дозволяє всім зацікавленим особам брати активну участь у цьому процесі. Застосування цієї форми взаємодії з громадськістю обумовлено тим, що проведення громадських обговорень надає унікальну можливість органам публічної влади під час прийняття нормативно-правових актів отримати